

Naturvårdsgallring – vad är det?

Fri utveckling, bete och gallring är huvudalternativen för naturvård i värdefulla lövbestånd. Principen är att grundinventera, sätta upp mål, spara gamla träd och lämna död ved.

Igenväxta sydsvenska löv- och blandskogar med höga eller medelhöga naturvärden finns i till exempel parker, nyckelbiotoper, ”frivilliga avsättningar” och naturreservat. Det finns tre huvudalternativ för sådana marker: *fri utveckling*, *återupptagen hävd* (främst bete) och *naturvårdsgallring*. De kan kombineras, särskilt i större områden.

Fri utveckling ger värden på lång sikt (de flesta skogarna är rätt unga idag) och utan detta alternativ kan vi inte skapa orörda gammelskogar. Hävd bevarar ett äldre, ofta artrikt, kulturlandskap. Naturvårdsgallring möjliggör uttag av virke, men huvudsyftet är naturvård. Liknande begrepp är ”Naturvård Skötsel” (”NS”, Skogsstyrelsen) och ”Utglesning” (Sveaskog). Utgångspunkten är igenväxta högskogar, med kronäckning på mer än 75 %, men yngre täta lövbestånd kan också vara aktuella.

I Ekprojektet studeras 25 skogar i fem län. Varje skog innehåller en gallringsprovyta på 1 ha och en slutna, orörd referensyta på 1 ha. Skogarna är nyckelbiotoper eller naturreservat. För lokaler, markägare och annan information, se våra Nyhetsbrev.

RÅD VID NATURVÅRDSGALLRING

Tre punkter är viktiga vid naturvårdsgallring:

- 1) Inventera skogen och sök efter naturvårdsintressanta arter.
- 2) Sätt upp naturvårdsmål för framtiden.
- 3) Låt de äldsta träden stå kvar, eller sätt av unga bestånd. Man sköter för återväxt av önskade träd – och det kräver lång tid.

Ekprojektet vid Göteborgs Universitet

Vi forskar om skötsel av igenväxta ekrika blandskogar med höga naturvärden, där de äldsta träden (i regel ek) är 125–300 år. Markerna, som var halvöppna på 50-talet, har nu gott om stora träd. Vi undersöker om försiktiga biobränsleuttag gynnar den biologiska mångfalden. Från år 2000 studeras 25 skogar spridda över fem län (se karta) före och efter en naturvårdsgallring (biobränsleuttag) under vintern 2002/2003.

Vi har tre specifika frågor: (1) gynnar gallringen ekföryngring? (2) Har gallringen positiv effekt på övrig biologisk mångfald? (3) Bestäms lokala naturvärden främst av beståndet eller av landskapet? På fråga 1 kan vi svara ja, än så länge. För fråga 2 studerar vi kärlväxter, mossor, lavar, svampar, skalbaggar, svampmyggor och landmollusker. Vårt svar är ja, med vissa förbehåll. Svaret på fråga tre slutligen, är främst det omgivande landskapet. Läs mer i Nyhetsbrev 1–5 (nr 6 kommer ut i maj) på http://www.zoologi.gu.se/personal/Gotmark_Frank.

Provyta i naturreservatet Rya åsar vid Borås, med fototaget på exakt samma plats före och efter naturvårdsgallringen (2002 och 2006). Se vidare Nyhetsbrev 5.

För slutna högskog rekommenderar vi att inte kapa mer än 30 % av trädbiomassan i första ingreppet. En kronöppning på 60–65 % ger gott om ljus och är tillräckligt för att pionjärträd som björk och ek ska reagera, om än långsamt. Träd faller sedan i stormar eller av andra skäl, vilket ger mer ljus.

Kapa spridda träd i översta kronskiktet och fler träd i skikt därunder, om där finns gott om träd. Kapa 50–90 % av stammarna i marknära skikt, beroende på busk/trädthet. Kapa i första hand vanliga trädslag: björk, klibbal, gran, eventuellt asp och sälg, och gynna ädellövträd. Men spara grova exemplar av vanliga trädslag. Fokusera på återväxt av utvalda trädslag. Finns mycket hässlen, kapas minst hälften om trädåterväxt önskas, men gamla hässlen sparas.

Inventera översiktligt dödved före gallringen. För bestånd med mindre än 10 m³ dödved/ha ska alltid torrakor och/eller lågor skapas. Avsätt minst fem medelstora träd/ha, gärna mer. Toppar och grenar lämnas, välordnat om området har mycket besökare, till exempel i staplar med stötter.

Vid naturvårdsgallring i täta ekrika skogar finner vi att ört- och gräsfloran gynnas vid öppning, ekplantor etableras, skalbaggsfaunan berikas (rödlistade arter tycks inte påverkas) och lavar på dödved gynnas. De uttorkningskänsliga svampmyggorna och mossorna tar inte stryk, och svampar påverkas troligen bara marginellt. Landmolluskerna minskar, men främst i individualantal.

Finns det då några skäl att ha fri utveckling i täta ek- och ädellövbestånd, som historiskt i de flesta fall har varit mer öppna? Våra igenväxta orörda referensytorna i de 25 skogarna ger utförligare svar framgent, men goda argument för fri utveckling finns redan nu. Referensytorna kommer att successivt öppnas upp och bli ljusare då träd faller i stormar (se Nyhetsbrev 5) och sannolikt kommer de att innehålla mer dödved än gallringsytorna. ▶

FRANK GÖTMARK, BJÖRN NORDÉN, NIKLAS FRANCO, HEIDI PALTTO, TED VON PROSCHWITZ, BJÖRN ØKLAND, ANNA MONRAD JENSEN